

4.6.2018

EOAK/2868/2018

Eduskunta, Lakivaliokunta

00102 EDUSKUNTA

Asia: HE 65/2015/8 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta

Asiantuntijakutsussa valiokunta on pyytänyt lausuntoa erityisesti rikoslain 25 luvun 9 §:n teknisestä muutoksesta, jonka mukaan lapsen omavaltaista huostaanottoa koskevassa asiassa kunnan sosiaalilautakunnan kuulemista koskeva maininta korvataan maininnalla maakunnan liikelaitoksesta.

Lausuntona esitän kunnioittaen seuraavan.

Kyseisen säännösehdotuksen mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, jos se olisi vastoin lapsen etua. Ennen syytteen nostamista on syyttäjän *kuultava* sen *maakunnan liikelaitosta*, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmeisesti on parhaat tiedot lapsesta. Ahvenanmaan osalta syyttäjän on kuultava toimivaltaista sosiaalihuollon viranomaisista.

Sosiaalihuollon viranomaisilla on usein sellaista tietoa, jolla saattaa olla merkitystä syyttäjän suorittamassa syyteharkinnassa. Varsin tavallista on, että sosiaalihuollon viranomaisilla on tietoja lapsesta, lapsen perheestä sekä heidän olosuhteistaan. Näitä tietoja voi olla sosiaalihuollon eri sektoreilla. Perheellä ei välttämättä ole lastensuojeluasiakkuutta, vaan asiakkuus voi olla myös muussa sosiaalihuollon palvelussa. Yleensä, kun kysymys on lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, saattaa teon taustalla olla hyvinkin pitkittyneitä ja katkeria lapsen huoltoon ja asumiseen liittyviä vanhempien välisiä riitaisuuksia.

Käytännössä säännöksen tarkoittama ”kuuleminen” on merkinnyt lausunnon antamista syyttäjälle. Tämän takia olisi ehkä perusteltua, että maakunnan liikelaitoksella olisi velvollisuus antaa lausunto syyttäjälle silloin, kun liikelaitoksella on tietoja lapsesta ja hänen perheestään.

Selvyiden vuoksi säännöksessä voitaisiin nimenomaisesti todeta, että lausunto voi sisältää myös salassa pidettäviä tietoja.

Sosiaalihuollon viranomaisilla on edellä todetun mukaisesti usein laajat tiedot lapsen ja hänen perheensä olosuhteista. Tämän takia saat-taisi olla perusteltua, että syyttäjällä olisi mahdollisuus pyytää maakunnan liikelaitoksen sosiaalihuollon viranomaiselta nimenomaista lausuntoa myös lapsen ja vanhempiansa olosuhteista ja paitsi siitä, onko syytteen nostaminen lapsen edun vastaista. Tällaista velvollisuutta lausunnon antamiseen ei pitäisi luonnollisesti olla silloin, kun maakunnan liikelaitoksella ei ole lasta ja hänen vanhempiaan koskevia tietoja.

Voimassa olevan sosiaalihuoltolain mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen päätösvaltaa on voitu siirtää siten, kuin valtuuston hyväksymässä johtosäännössä on erikseen määritelty. Käytännössä, jos kysymys on ollut sellaisesta yksilöhuoltoon liittyvästä asiasta, jossa lain mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on annettava lausunto tai muu selvitys, on toimielimen puhevaltaa voitu siirtää viranhaltijoille.

Hallituksen esityksen mukaan syyttäjän velvollisuutena olisi kuulla sitä säännöksessä määriteltyä liikelaitosta, jolla olisi parhaat tiedot lapsesta. Hallituksen esityksen perusteluissa on kuvattu sitä, miten maakunnan on maakuntalain ja järjestämislain mukaisesti järjestettävä hallintonsa.

Maakuntalain 78 §:ään (HE 15/2017 vp) sisältyy säännös maakuntahallintosäännön sisällöstä. Mainitun säännöksen 1 momentin g-kohdan mukaan hallintosäännön tulee sisältää tarpeelliset määräykset palvelun tuottamisesta ja viranomaispäätöksiä koskevan toimivallan käytön järjestämisestä maakunnassa ja sen liikelaitoksessa sekä mainitun momentin 2 kohdassa tarpeelliset määräykset toimivallan siirtämisestä.

Jos kysymys on maakunnan tai sen liikelaitoksen antamasta lausun-nosta tai muusta selvityksestä, voitaneen siitä, mikä taho päättää lausunnon antamisesta, huolehtia hallintosäännön määräyksillä.

Jos kysymys on maakunnan liikelaitoksen kuulemisesta (tosiasiassa siis tietojen hankkimisesta), saattaa lasta tai hänen vanhempiaan koskevien tietojen hankkiminen olla kuitenkin ongelmallista sen johdosta, ettei syyttäjällä välttämättä ole selvää näkemystä siitä, minne hän kulloinkin tietopyyntönsä voi osoittaa. Tämän takia kuulemispyyntö voitaisiin osoittaa *liikelaitoksen sosiaalihuollon johtavalle vi-ranhaltijalle*.

Maakunnan on hoidettava sosiaalihuoltoon liittyvien tehtäviensä järjestäminen siten, että maakunnan sisällä toimivaltasuhteet ovat selkeitä ja yksiselitteisiä. Maakunnalla tulee myös olla tieto siitä, millä ta-

voin ja missä liikelaitoksessa sosiaalihuollon asiakkaan sosiaali- ja terveyspalveluja järjestetään. Maakunnalla ja sen liikelaitoksella on velvollisuus ylläpitää asiakasasiakirjoja sosiaalihuollon asiakkaista siten, kuin sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa erikseen säädetään.

Liikelaitoksen on, mikäli syyttäjä pyytää säännöksessä tarkoitettuja tietoja (kuulee liikelaitosta), huolehdittava siitä, että tietopyyntö on käytännössä helposti mahdollista kohdistaa sille maakunnan viranomaiselle, jolle tietopyyntöön vastaaminen kuuluu.

Esittelijäneuvos                      Tapio Rätty

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.